

Miha HUMAR*

SPLOŠČENA POLOŠČENKA JE UPORABNA TUDI V UMETNOSTI

Sploščena pološčenka (*Ganoderma applanatum* (Pers.) Pat.) je zelo razširjena goba. Srečamo jo v gozdovih in parkih celotne Evrope, severnega dela Azije in Severne Amerike. Trosnjaki rastejo skupaj ali posamič. Ker so večletni, jih v naravi vidimo skozi vse leto. Iz debel ali štorov izraščajo pri tleh in so pogosto zakriti s podrastjem, zato so težje opazni. Sploščena pološčenka na lesu povzroča intenzivno belo trohnobo. Najpogosteje razkraja hlodovino ali odmrle štore listavcev, pogosto pa zajeda tudi starejša, največkrat bukova ali topolova drevesa, redkeje jo opazimo na hrastih, kostanjih, vrbah, iglavcih ali sadnem drevju. Najbolj znano drevo, ki je leta 2010 propadlo zaradi okužbe z glivo *G. applanatum*, je divji kostanj, ki ga je skozi svoje okno opazovala Anna Frank. Po njej so ga poimenovali drevo Anne Frank in je bil turistična znamenitost Amsterdama. Spomin nanj je še danes živ tudi na svetovnem spletu.

Sploščeno pološčenko je relativno enostavno prepoznati. Močno sploščeni, konzolasti trosnjaki (po tej značilnosti je goba dobila slovensko ime) so, zaradi svoje velikosti, dobro vidni, vendar pa so zaradi tega pogosto tudi poškodovani. V premeru merijo od 10 cm do 90 cm, v širino 5 cm do 40 cm, debeli pa so le nekaj centimetrov (od 1 cm do 5 cm). Na zgornji strani večletnih trosnjakov so dobro vidne prirastne plasti. Površina je nagubana, rahlo žamestasta in temno rjave barve. Rob in trosišče sta sprva svetlo rjave, skoraj bele barve, kasneje pa nekoliko potemnita. Trosovnica je sestavljena iz drobnih luknjic (od 4 do 6 por na tekoči cm), v kateri nastajajo velike količine rjavih spor. Predvsem jeseni je okolica trosnjakov zaradi ogromnega števila sproščenih spor obarvana rjavo. Žilavo meso je svetlo rjave barve in na prerezu hitro potemni.

Ker je goba skoraj povsem olesenela, je neužitna. Največja posebnost te glive je velik sploščen trosnjak, ki lahko služi za izdelavo okrasnih ali umetniških predmetov. Če po površini trosišča podrgnemo z ostrim predmetom, se mu barva spremeni iz svetlo rjave v temnorjavo. Spretni umetnik lahko na površini trosišča pričara različne rjave barvne odtenke, senčenja ... Barvne spremembe dolgo ne zbledijo in premazane z ustreznim premazom se ohrani-

Slika 1. Veliko plodišče sploščene pološčenke na štoru v parku Arboretum (foto: M. Humar)

jo še vrsto let. Ta oblika umetnosti je popularna predvsem v ZDA in na Kitajskem. Na spletu je moč zaslediti podatke o umetnikih, ki tržijo svoje izdelke.

Podobno, vendar v bistveno manjši meri kot njena sorodnica svetlikava pološčenka (*Ganoderma lucidum*), je tudi sploščena pološčenka uporabna v zdravilne namene. Ekstrakti iz te glive imajo protibakterijsko, protivnetno in protitumorsko delovanje. Upoštevati pa je treba, da je zdravilni učinek na naše telo počasen in se praviloma pokaže šele po daljšem času uživanja. Zaradi izredno učinkovitega in po drugi strani selektivnega razkroja lignina so glivo nekaj časa uporabljali tudi za biotehnološko pridobivanje celulozne pulpe iz lesa. Še posebej učinkovita je bila pri delignifikaciji lesa listavcev.

Slika 2. Poškodovano plodišče *Ganoderme applanatum* na Mejačevem hrastu v Komendi (foto: M. Humar)

* prof. dr., Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo.
Jamnikarjeva 101, 1000 Ljubljana. e-pošta: miha.humar@bf.uni-lj.si